

MENKUL SERMAYE İRATLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Mustafa ÖZYÜREK
TÜRMOB Genel Başkanı

Erdal SÖNMEZ
Hesap Uzmanı

Garip AYZ
Hesap Uzmanı

I. KAR PAYI

1.1. Kar Pay Kavramı ve Türleri

Gelir Vergisi Kanununda kar payı kavramı tanımlanmamıştır. Ancak Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinde menkul sermaye iradı olarak nitelendirilecek olan bazı kar payı çeşitleri ismen sayılmıştır.

1-Her nevi hisse senetlerinin kar payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa senetlerine verilen kar payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanununa göre yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları dahil),

2-İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited Şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortaklar ve komanditerlerin kar payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan karların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde dağıtımı, kazanç dağıtımı sayılmaz.)

Adi komandit şirketlerde komanditerlerin kar payları, şirket karının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılır.

3-Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları.

Kurumlardan alınan kar pay kavramı yukarıda sayılan ve Gelir Vergisi Kanununun 75.maddesinin 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde belirtilen kar paylarını ifade etmektedir. Ancak adi komandit şirketlerde komanditerlerin aldıkları kar payları bu kapsamda değerlendirilmez.

1.2. Kurumlardan Bedelsiz Olarak Alınan İştirak Hisseleri ve Hisse Senetleri

Bilindiği üzere, kurumlar tarafından iç kaynaklar kullanılmak suretiyle sermaye artırımına gidildiği durumda, artırılan sermayeyi temsil etmek üzere ortaklara bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetleri verilmektedir.

Bedelsiz iştirak hissesi veya hisse senedi verilmesine neden olan sermaye artırımları kurumların iç kaynaklarını oluşturan,

-Sermaye yedekleri veya

-Kar yedeklerinden karşılanmaktadır.

Genel olarak kar yedekleri;

-Yasal yedekler,

-Statü yedekleri,

-Olağanüstü yedekler,

-Yedek niteliğindeki karşılıklar,

-Özel fonlar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını ifade eder.

Sermaye yedekleri ise;

-Hisse senedi ihraç primleri (emisyon primleri),

-İptal edilen ortaklık payları,

-İktisadi kıymetlerin yeniden değerlendirilmesi veya maliyet artışına konu edilmesi sonucu oluşan fonlardan meydana gelmektedir.

Dönem karından ayrılan yedeklerin herhangi bir yılda sermayeye ilave edilmesi, ortaklara fiilen dağıtılan kar payları ile kurumun sermaye artırımına iştirak edilmesi aynı niteliktedir. Her iki durumda da ortaklar kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır.

Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi veya hisse senedi edinimi, ortaklar açısından kar pay hükmündedir.

Bu nedenle ortaklar açısından kar dağıtımı sayılan bu tutar üzerinden uergi alacağı da hesaplanır. Ancak bu şekilde karın sermayeye ilave edilmesi kurum açısından kar dağıtımı sayılmaz. Yani karın sermayeye ilave edilmesi halinde, yeni getirilen kar dağıtımına bağlı stopaj yükümlülüğü kurum açısından ortaya çıkmayacaktır. Bu suretle şirketler oto finansmana yönlendirilmektedir. Bu düzenleme 1999 hesap dönemi kazancına uygulanmak üzere, 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Burada açıklanan görüş tamamen bize aittir. Bu konuda Maliye Bakanlığının düzenlemeleri titizlikle takip edilmelidir.

Bununla birlikte Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 23'üncü maddesinde öngörülen koşullara uygun olarak gayrimenkullerin ve iştirak hisselerinin satışından ve üretim tesislerinin yeni kurulan bir şirkete aynı sermaye olarak konulmasından doğan ve sermayeye ilavesi şartıyla vergilendirilmeyecek kazanç, esas itibariyle kar yedeği niteliğinde olmakla birlikte yine aynı maddeye göre bu kazançların sermayeye ilavesinin kar dağıtımı sayılmayacağı belirtilmiştir. Buna göre, söz konusu kazançların sermayeye ilavesi nedeniyle ortaklara verilecek bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetleri kar payı kabul edilmeyecektir.

Ancak, Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 23. maddesinin uygulanma süresi 31.12.1998 tarihinde sona ermektedir. 4369 sayılı Yasa ile de bu uygulama süresi uzatılmamıştır. 1999 Mali Yılı Geçici Bütçe Kanunu ile uygulama süresi 1 yıl uzatılmıştır.

Sermaye yedekleri ile sermaye artırımında bulunulması durumunda ise sermaye yedeklerinin niteliği gereği kar dağıtımı söz konusu değildir. Zira, sermaye yedekleri kurumun vergiye tabi karından ayrılan bir unsur olmayıp çeşitli değerlendirme farklılıkları nedeniyle sermayede meydana gelen kayıpları karşılamak üzere kayden oluşturulan fonları ifade etmektedir. Bunların sermayeye ilavesi ile sermayede reel anlamda bir artış meydana gelmemektedir.

Buna göre mevzuatımız çerçevesinde sermaye yedeği olarak nitelendirilen ve sermayeye ilavesi kar dağıtımı; sermayeye ilave nedeniyle ortaklara bedelsiz iştirak hissesi veya hisse senedi verilmesi kar payı sayılmayan haller şunlardır:

Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin yeniden değerlendirilmesi nedeniyle oluşan yeniden değerlendirme fonlarının sermayeye ilavesi, iştirak hisselerinin, gayrimenkullerin ve amortisman tabi iktisadi kıymetlerin satışında, maliyet bedellerini artırılması sonucu oluşan maliyet artış fonunun sermayeye ilavesi,

Kesilip satılmak üzere ağaç yetiştiriciliğinde aktifleştirilen giderlerin yeniden değerlendirme oranında artırılması sonucu oluşan gider artış fonunun sermayeye ilavesi,

Anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibari değerlerinin üzerinde elden çıkarılmasından sağlanan kazançların sermayeye ilavesi.

Olağanüstü kar yedekleri, önceki yıl karları ve son yıl karları gibi adlarla belirtilen kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi nedeniyle ortaklarca edinilen iştirak hisseleri kayıtlı değerleri ile, hisse senetleri ise üzerinde yazılı değeri ile ortakların kar payını oluşturur. Bu kar payları diğer kar payları gibi genel esaslar çerçevesinde vergilendirilir. Söz konusu bedelsiz hisse senetlerine ilişkin olarak ileride yapılacak açıklamalar çerçevesinde ayrıca vergi alacağı hesaplanacaktır. Kurumlarca sermaye artırımında bulunulduğunda bu artırımın kaynaklarının ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir. Kurumlar sermaye artırımını nedeniyle ortaklarına bedelsiz hisse senedi veya iştirak hissesi verdikleri sırada sermaye artırımının kaynaklarını yazılı olarak ortaklarına bildireceklerdir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetleri ile ilgili olarak bu zorunluluk bedelsiz hisse senedi edinimine aracılık eden borsa aracı kurumları vasıtasıyla yerine getirilecektir.

1.3. Kar Payları Ne Zaman Elde Edilir?

Mükelleflerce elde edilen kar paylarının hangi tarihte elde edildiğinin belirlenmesi, bu gelirlerinin hangi yıl beyan edileceğinin saptanması bakımından önem taşımaktadır. Genel olarak, kar paylarında elde etme gelirin hukuki ve ekonomik tasarruf etme imkanının doğmuş olmasına bağlanmıştır. "Hukuki tasarruf" gelir sahibinin gelir üzerinde talepte bulunabilme hakkını; "ekonomik tasarruf" ise ödemeyi yapacak olan tarafından gelirin sahibinin emrine hazır kılınmasını ifade eder.

Buna göre bir gelir hukuken talep edilebilir hale geldiği halde, ödemeyi yapacak olanın yükümlülüklerini yerine getirmemek suretiyle gelirin fiilen sahibinin emrine hazır kılınmaması halinde gelir elde edilmiş kabul edilmez.

Aşağıda kar dağıtımı yapacak kurumların niteliğine göre, kar paylarında elde etme açıklanmıştır.

1.3.1. Anonim Şirketlerde Kar Dağıtımı

Anonim şirketlerde kar dağıtım kararını şirket genel kurulu vermektedir. Genel kurul kar dağıtım kararını vermiş ise, kar dağıtım tarihinde genel kurul tarafından kar dağıtım tarihinin tespitinin şirketin yönetim kuruluna bırakıldığı durumda ise, yönetim kurulunun tespit ettiği dağıtım tarihinde kar payı elde edilmiş kabul edilir. Ancak bu tarihte kurum

tarafından çeşitli nedenlerle kar dağıtımına fiilen başlanmaması halinde kar paylarının fiilen dağıtımına başlandığı tarihte kar payı elde edilmiş sayılır. Kar dağıtımına başlandığı halde, ortağın kar payını tahsil etmemiş olması hukuki ve ekonomik tasarruf gerçekleştiğinden kar payının elde edilmesini engellemez. Diğer taraftan, şirket yetkili organlarınca kar dağıtımına ilişkin hukuki prosedür tamamlanmakla birlikte, kar payının fiilen dağıtıldığı ve ortak tarafından tahsil edildiği durumda da fiili tasarruf gerçekleşeceğinden, kar payı elde edilmiş olacaktır.

1.3.2. Limited Şirketlerde Kar Dağıtım

Limited şirketlerde kar dağıtım kararı, şirketin ortak sayısının 20'den fazla olduğu durumlarda şirket genel kurulu tarafından verilir. Ortak sayısının 20 veya daha az olduğu durumda bu karar ortakların yazılı onayı ile alınır.

Her iki durumda da kar dağıtımına karar verilmiş ve kar dağıtım tarihi saptanmış ise, kar dağıtım tarihinde kar payı ortaklar tarafından elde edilmiş kabul edilir. Ancak, bu tarihte kurum tarafından çeşitli nedenlerle kar dağıtımına başlanmaması halinde, kar payları fiilen dağıtımına başlandığı tarihte elde edilmiş sayılır. Anonim şirketlerde olduğu gibi kar payının bu tarihten sonra tahsil edilmemiş olması elde etmeyi engellemez. Aynı şekilde kar dağıtımına ilişkin hukuki prosedür yerine getirilmemekle birlikte, karın ortaklara fiilen dağıtıldığı durumda da kar payının elde edilmesi gerçekleşmiş olur.

1.3.3. Eshamli Komandit Şirketlerde Kar Dağıtım

Eshamli komandit şirketlerde kar dağıtımına ilişkin kararlar komanditerler (sınırlı sorumlu ortaklar) genel kurulu tarafından anonim şirketlerin tabi olduğu prosedür çerçevesinde verilir. Eshamli komandit şirketlerde, anonim şirketlerin yönetim kurullarına ilişkin görev ve sorumluluklar komandite (sınırsız sorumlu ortak) ortaklar tarafından yerine getirilir.

Buna göre, komanditerler genel kurulu tarafından kar dağıtımına karar verildiği, kar dağıtım tarihinin genel kurul veya şirketi idare ve temsile yetkili komandite ortaklarca belirlendiği durumda, kar payı komanditer ortaklarca kar dağıtım tarihinde elde edilmiş sayılacaktır. Kar payının ortaklarca tahsiline ilişkin olarak anonim ve limited şirketler ortakları için yapılan açıklamalar bunlar içinde geçerlidir.

Gelir Vergisi Kanununa göre komandite (sınırsız sorumlu) ortakların ortaklık karından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmündedir. Bu itibarla komandite ortaklar eshamli komandit şirketten kar payı değil, ticari kazanç elde ederler.

1.3.4. Kooperatiflerde (Gelir - Gider Farkı) Dağıtım Ne Zaman Olur?

Kooperatifler Kanununa göre kooperatiflerin ortakları ile yapılan işlemlerden bir yıllık faaliyet sonunda elde edilen gelir - gider farkının ortaklar arasında, kooperatifin ortaklarla olan işlemleri oranında bölüştürülmesi esastır. Gelir Vergisi Kanununa göre kooperatiflerce ortaklara dağıtılan gelir - gider farkları menkul sermaye iradı olarak kabul edilmemiştir. Dolayısıyla, ortaklarca elde edilen bu mahiyetteki gelir - gider farkları verginin konusuna alınmamıştır.

Gelir - gider farkları ortakların kooperatife koydukları değerlerin yıllık faaliyet sonunda tekrar ortaklara iade edilmesi düşüncesi ile menkul sermaye iradı olarak kabul edilmemiştir.

Kooperatiflerde, gerek ortaklarla yapılan işlemlerden doğan kazancın ortaklara, kooperatiflerle yaptıkları işlemler oranı dışında dağıtılması, gerekse ortak dışı faaliyetlerden doğan gelir gider farkının ortaklara dağıtılması durumunda ortaklarca elde edilen kazançlar kar payı olarak gelir vergisine tabi tutulmaktadır.

Kooperatiflerin genel kurullarınca kazancın dağıtılmasına karar verildiği ve gelir - gider farkı dağıtım tarihinin tespit edildiği durumda kooperatif ortaklarınca, gelir - gider farkının dağıtımına başlandığı tarihte elde edildiği kabul edilir.

1.3.5. İş Ortaktıklarında Kar Dağıtım Ne Zaman Olur?

Kurumlar vergisi mükellefi olarak kabul edilen iş ortaklıkları, belirli bir süre içinde belirli bir işi sonuçlandırmak için kurulur, işin bitiminde yasal yükümlülükler yerine getirildikten sonra mükellefiyeti sona erdirilir. İşin bitiminde ortaya çıkan kazanç, işin bittiği yılın kazancı olarak beyan edilerek vergilendirilir.

Bu kazançların, kurumlar vergisi beyanname verme süresi içinde (takip eden yılın Nisan ayı) ortaklara dağıtıldığı kabul edilir. İş ortaklıklarının gerçek kişi ortaklarının

ortaklığın kazancından aldığı kar payı Gelir Vergisi Kanunu uyarınca menkul sermaye iradı olarak nitelendirilmiştir. İş ortaklıklarını-ı kurum veya şahıs ortaklığı statüsündeki ortaklarının ortaklık kazancından aldığı paylar ise elde edenin statüsüne göre kurum kazancı (iştirak kazancı) veya ticari kazanç olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla menkul sermaye iradı veya ticari kazanç olarak nitelendirilen kar paylarının gerçek kişilerce elde edilmesi durumunda bu karpayları vergi alacağı da dahil olmak üzere yapılan açıklamalar çerçevesinde beyan edilecektir. Diğer taraftan 4369 sayılı Yasa ile iş ortaklığı olarak faaliyette bulunmak seçimlik hale getirilmiştir. Özetle iş ortaklığı tanımına giren mükelleflerden dileyenler iş ortaklığı olarak, dileyenler ise adi ortaklık olarak mükellefiyet tesis ettirebileceklerdir. Yukarıda yapılan açıklamalar iş ortaklığı şeklinde mükellefiyet tesis ettirenler için geçerlidir. Bu hüküm 29.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2. VERGİ ALACAĞI

2.1. Tanım

Vergi alacağında 4369 sayılı Yasa ile borsa kazançlarının vergiye tabi olması ve Kurumlar Vergisi Kanununda yatırımların fon ve ortaklıklarına ilişkin istisnaların kaldırılmasına paralel olarak yeni düzenleme yapılmıştır.

Gelir Vergisi ~ Kanununa göre; vergi alacağı menkul sermaye iradı kabul edilmiştir.

Kanunun son şekline göre:

"Tam mükellefiyete tabi kuruluşlarca:

-Tam mükellefiyete tabi gerçek kişilere dağıtılan kar paylarının, -Adi ortaklıklara, kolektif ve adi komandit şirketlere dağıtılan kar paylarının,

-Eşanlı komandit şirketlere dağıtılan kar paylarından bu şirketlerin komandite ortaklarına isabet eden kısmın, 1/5'i bunların vergi alacağını teşkil eder."

Yapılan bu düzenleme ile vergi alacağı oranı 1/3'ten 1/5'e indirilmiştir. Ayrıca yatırım fonlarının katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kar payları için uergi alacağı hesaplanır hale gelmiştir.

Bu uygulama 01.01.2000 tarihinden itibaren elde edilen kar payları için geçerlidir. Yürürlük Tarihi:29.07.1998

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, vergi alacağı kurumlar tarafından dağıtılan kar paylarına bağlı olarak doğmaktadır. Kurumca, kar dağıtımı yapılmadığı sürece vergi alacağı da hesaplanmaz. Kar dağıtımı durumunda, dağıtılan kar payının 1/5'i oranında hesaplanacak tutar, kar payını elde edenlerin vergi alacağını oluşturacaktır. Örneğin 60 birim kar payı elde edildiği durumda, 12 birim vergi alacağı hesaplanacaktır. Bu 12 birim vergi alacağı menkul sermaye iradı sayıldığından 60 birim kar payı ile birlikte belli bir haddi aşarsa beyan edilir.

1998 ve 1999 takuim yıllarında elde edilecek kar payları için, yine 1/3 oranında uergi alacağı hesaplanır.

Ancak, gelirin sadece elde edilen kar payı ve buna bağlı olarak hesaplanan vergi alacağından oluşması ve toplamının Gelir Vergisi Kanununun 86. maddesinde belirtilen haddi aşmadığı takdirde 1998 ve 1999 yılları için beyanname verilmez.

Söz konusu had 1998 yılı gelirlerine uygulanmak üzere, geçici madde ile 2.500.000.000 lira ve 1999 yılı için ise Gelir Vergisi Kanununun yaptığı tanımlama uyarınca 3.500.000.000 liradır. Ayrıca Gelir Vergisi Kanununun 86. maddesinde yapılan düzenleme 1998 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere 29.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Diğer taraftan vergi alacağı, kar payları için yıllık beyanname verilmesi veya diğer gelirler için yıllık beyanname verilerek vergi alacağı dahil kar paylarının beyannameye toplandığı durumda, bu gelirler üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Başka bir ifade ile, vergi alacağı hem menkul sermaye iradı hem de mahsubu gereken vergi niteliğindedir.

Türkiye'deki tam ve dar mükellef gerçek ve tüzel kişilerin serbest bölgedeki faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri kazanç ve iratlar Türkiye'nin diğer yerlerine getirildiğinin kambyo

mevzuatına göre tevsiki halinde de gelir ve kurumlar vergisinden muaftır. Buna göre serbest bölgelerde elde edilen kazançların Türkiye'de vergilenmemesi öngörülmüştür. Kurumlar vergisi mükelleflerinin serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar kurumlar vergisine tabi tutulmamaktadır.

Ancak, bu istisna gerçek ve tüzel kişilerin serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden elde edilen kazançları ile sınırlıdır. Bir kurumun serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden sağlanan kazançların ortaklara kar payı olarak dağıtılması halinde, kurumun kazancının tamamen veya kısmen serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden elde edilip edilmediğine bakılmaksızın bu kar paylarını elde eden tam mükellef gerçek kişiler menkul sermaye iradı elde etmiş olur. Tam mükellef olan bu kurumlardan elde edilen kar paylarının beyan edilmesi halinde vergi alacağı da hesaplanır.

2.2. Vergi Alacağıın Esasları

a-Kar payı dağıtan kurum tam mükellef olmalıdır. Vergi alacağı sadece tam mükellef kurumlardan elde edilen kar payları için hesaplanacaktır. Tam mükellef kurumlar Kurumlara Vergisi Kanununa göre kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan kurumlardır. Kanuni veya iş merkezinden her ikisi birden Türkiye dışında olan kurumlardan veya Türkiye'de dar mükellefiyet esasında vergilendirilen kurumlardan elde edilen kar paylarından vergi alacağı hesaplanmaz.

b-Vergi alacağı hesaplanacak kar payları şunlardır. -Anonim şirket hisse senetlerinin kar payları,

-Eshamli komandit şirketlerin hisse senetlerinin kar payları, -Limited şirket iştirak hisselerinden doğan kar payları, -Kooperatiflerin ortaklarına dağıttıkları kazançlar (kooperatiflerin

ortakları ile yaptıkları işlemlerden doğan gelir - gider farkından ortaklara, kooperatifle yaptıkları işlemler oranında dağıtılan risturnlar hariç),

-İş ortaklıklarının ortaklarına dağıttıkları kar payları(seçimlik hakka dikkat edilmelidir.),

-Kurumların yönetim kurulu başkan ve üyelerine dağıtılan kar payları,

-Menkul sermaye iratları ile ilgili yazımızın 1.3. bölümünde bahsedilen suretle verilen bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetleri.

2.3. Vergi Atacağıın Mahsubu

Gelir Vergisi Kanununa göre hesaplanacak olan vergi alacağı mükelleflerce verilecek beyannameler üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilebilecektir.

Adi ortaklıklar, kollektif ve adi komandit şirketlerin vergi alacağı, kar paylarının alındığı yıl ortaklık veya şirketlerce hasılat olarak kaydedilir. Bu vergi alacağı, ortaklarca verilecek yıllık gelir vergisi beyannamelerinde hisseleri oranında mahsup edilir.

Eshamli komandit şirketlerin komandite ortaklarının vergi alacağı, anılan şirketlerin kar paylarını aldıkları yıl komandite ortaklar tarafından hisseleri oranında elde edilmiş ticari kazanç olarak kabul edilir ve verilecek gelir vergisi beyannamelerinde mahsup edilir.

Beyannameye dahil edilen kazanç ve iratlara ilişkin olarak stopaj yoluyla ödenen ve mahsubu gereken vergilerin bulunması halinde, hesaplanan gelir vergisinden öncelikle vergi alacağı daha sonra diğer vergiler mahsup edilir.

3. DEVLET TAHVİLİ VE HAZİNE BONOSU FAİZLERİ İLE TOPLU KONUT İDARESİ VE KAMU ORTAKLIĞI İDARESİNCE ÇIKARILAN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

3.1. Vergilendirme Esasları

Tahvil, anonim şirketlerle, devlet, il özel idaresi, belediye gibi kamu tüzel kişilerinin kredi ihtiyaçlarını karşılamak için çıkardıkları borç senedir. Bunlar da hisse senetleri gibi nama veya hamiline yazılı olurlar. Adi tahvil ve primli tahvil gibi çeşitleri vardır:

Ayrıca, bankalar tarafından çıkarılarak halka arz edilen banka bonoları esas itibarıyla tahvil niteliği taşıdığından bunlardan elde edilen faiz gelirlerinin de menkul sermaye iradı sayılarak gelir vergisine tabi tutulması gerekir.

Aynı şekilde, Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca anonim şirketlerce çıkarılacak olan ve aynı kanunda menkul kıymetler arasında sayılan finansman bonolarına ait faizlerinde banka bonolarında olduğu gibi tahvil faizleri gibi değerlendirilmesi gerekir.

Gelir Vergisi Kanununa göre her nevi tahvil faizleri hazine bonusu faizleri ile Toplu Konu İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresince çıkarılan menkullerden sağlanan gelirler menkul Sermaye iradı sayılmıştır.

4369 Sayılı Kanunla yapılan değişikliğe göre, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışı irat sayılmaz. Bu şekilde yapılan düzenleme ile Türk Lirası cinsinde ihraç edilen menkul kıymetler için geçerli olan enflasyondan arındırma mekanizması, başka bir yolla bu tür menkul kıymetlerde uygulamaya konulmuş ve uergilendirme reel gelir üzerinden yapılmak suretiyle, vergi yüklerinin eşitlenmesi amaçlanmıştır. Bu düzenleme 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir.

Öte yandan bu gelirlerin beyanı halinde bu gelirler üzerinden tevkifat yoluyla ödenmiş olan vergi ve fon payı beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisi ve fon payından mahsup edilecektir. Burada brüt gelir üzerinden tevkifat yoluyla kesilen vergi ve fon payının tamamı mahsup edilebilir.

Dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerce elde edilecek bu gelirler beyan edilmeyecektir.

Anılan menkul kıymet gelirleri vadenin sona erdiği yılın gelirleri arasında gösterilir.

Örneğin vadesi 1.8.1997 tarihinde başlayıp 1.2.1998 tarihinde biten hazine bonusu faizinin tamamı 1998 takvim yılı geliri kabul edilecektir. Yine vadesi 1.8.1998 tarihinde başlayan ve 1.2.1999 tarihinde biten hazine bonusu faizinin tamamı 1999 takvim yılı geliri kabul edilecektir. Vadesi 1998 yılı içinde başlayıp biten bu gelirler doğal olarak 1998 yılı geliri sayılacaktır.

İktisadi işletmelere dahil bu tür kıymetler için Vergi Usul Kanununun 279. maddesine dikkat edilmelidir. Yukarıda yer alan açıklamalar iktisadi işletmelere dahil olmayan menkul kıymetler için geçerlidir.

Ödeme menkul kıymetlerin gelirleri ile birlikte menkul kıymetlerin itfa bedellerini de (anapara ödemesi içeri-ilmesi halinde) menkul kıymetlerin ana para ödemesi gelir sayılmaz.

Söz konusu menkul kıymetlerin döviz cinsinden ihraç edilmesi ve bunların geri ödemesi sırasında ana paranın yine döviz cinsinden ödenmesi halinde döviz kurundaki değişim nedeniyle ana parada meydana gelen değer artışı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınmayacaktır. Burada verginin konusuna giren gelir sadece vadenin bitim tarihi itibarıyla elde edilen faiz geliri olacaktır.

Yukarı yapılan açıklamalar aynı nitelikte olan özel şirket tahvil faizleri bakımından da geçerlidir.

3.2. Stopaj Oranları

Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu faiz gelirleri:

(01.11.1996 tarihinden sonra ihraç edilenlerde(fon payı dahil) %11, (01.01.1997 tarihinden sonra ihraç edilenlerde (fon payı dahil) %13.2, (01.01.1998 tarihinden sonra ihraç edilenlerde (fon payı dahil) %6.6, (01.10. 1998 tarihinden sonra ihraç edilenler (fon payı dahil) %0.

Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlıklarınca çı

karılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden:

(01.11.1996 tarihinden sonra ihraç edilenlerde(fon payı dahil) %11,

(01.01.1997 tarihinden sonra ihraç edilenlerde (fon payı dahil) %13.2,

(01.10.1998 tarihinden sonra ihraç edilenler (fon payı dahil) %0.

Özel Sektör Tahvil faizlerinde:

(Nama yazılı tahvil faizlerinden (fon payı dahil) %13.2, (Hamiline yazılı tahvil

faizlerinden(fon payı dahil) %13.2, (Diğerlerinden (fon payı dahil) %13.2.

4. ALACAK FAİZLERİ

Alacak faizleri, Gelir Vergisi Kanununda adi, imtiyazlı, rehinli, senetli alacaklarla cari hesap alacaklarından doğan faizler olarak belirtilmiştir. Ayrıca, kamu tüzel kişilerin borçlanılan ve senede bağlanmış paralar için verilen faizlerde bunlara dahildir.

Alacak faizleri bakımından dikkat edilmesi gereken konu, sürekli olarak ödünç para verme işi ile uğraşılmasının başlı başına ticari bir faaliyet oluşturduğu, bu nedenle bu tür alacaklar karşılığında elde edilen faizin menkul sermaye iradı değil, ticari kazanç sayılacağıdır. Ödünç verme işinin sürekli olup olmadığı ise, ödünç verme işindeki

tekrarlanmaya bağlıdır.

Belli bir süre ile tek bir kişiye ödünç para verilmesi karşılığında sağlanan faiz, menkul sermaye iradidir. Buna karşılık aynı yıl içinde birden fazla kişiye veya birden fazla defa borç para verilmesi, işlemin sürekli olduğunu gösterir. Örneğin 1 milyar liralık tutarın yılın ilk yarısında bir kişiye, bu kişiden tahsil edildikten sonra ikinci yarıda başka bir kişiye borç verilmesi veya yılın tamamında iki kişiye borç para verilmesi halinde, ödünç para verme işinin sürekli yapıldığı kabul edilir. Ayrıca tek bir kişiye verilse dahi, önceden saptanan süre uzatılarak yeniden faiz alınması, işlemin süreklilik niteliği kazanması için yeterlidir.

Bu ayırımın beyan ve istisna bakımından büyük önemi vardır. Sürekli olarak meslek halinde borç para verilmesi karşılığında sağlanan faiz ticari kazanç sayıldığından, tahakkuk ettiği yılın geliri sayılır. Dolayısıyla tahsil edilmemiş bile olsa ödünç olarak verilen yılın geliri olarak beyan edilmesi gerekir.

Tek bir ödünç verme işleminden sağlanan faiz ise, menkul sermaye iradı sayıldığından tahsil edildiği yılın geliri olarak beyan edilerek vergilendirilir. Bunun dışında sürekli ödünç verme işi ayrıca banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olduğundan bu tarz faaliyette bulunanların gelir vergisinden başka gider vergileri bakımından da beyanname vermeleri gerekir.

Alacak faizleri stopaja tabi olmadığından istisnadan sonra kalan net tutar ne olursa olsun beyan edilecektir. Yani 1998 takvim yılı için öngörülen 2.500.000.000 liralık haddin altında olup olmadığına bakılmaksızın beyan edilir. Ayrıca daha önce herhangi bir stopaj yapılmadığı için beyanname üzerinde mahsup edilecek vergi ve fon payı da olmaz.

5. MEVDUAT FAİZLERİ

Mevduat faizleri Gelir Vergisi Kanununa göre menkul sermaye iradidir. Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer kurumlara vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler Gelir Vergisi Kanununda mevduat faizi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca aynı Kanuna göre, devamlı para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler de mevduat faizi sayılmıştır. Buna bağlı olarak bankerlere yatırılan paralara ödenen faizler ile devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelirler ve yararlar da mevduat faizi olarak gelir vergisine tabi tutulmaktadır.

Mevduat faizleri vadenin sona erdiği yılın gelirleri arasında gösterilir ve kesilen vergilerin mahsubu da bu yılda yapılır. Örneğin vadesi 1.8.1997 tarihinde başlayıp 1.2.1998 tarihinde biten vadeli mevduata ilişkin faiz gelirinin tamamı 1998 takvim yılı geliri kabul edilir. Yine vadesi 1.8.1998 tarihinde başlayan ve 1.2.1999 tarihinde biten mevduata ilişkin faiz gelirinin tamamı 1999 takvim yılı geliri kabul edilir. Vadesi 1998 yılı içinde başlayıp biten bu gelirler doğal olarak 1998 yılının geliri sayılır.

5.1. Vadeli Mevduat Faizleri

Vadeli mevduatlarda öngörülen faiz geliri vadenin bitiminde elde edilir. Vade süresine bağlı olarak faiz oranı değişir. Ana para ile faiz geliri ancak vade bitiminde çekilebilir. 1998 takvim yılında elde edilen gelirin sadece mevduat faizinden ibaret olması halinde, enflasyon arındırılmış tutar 2.500.000.000 lirayı geçerse beyanname vermek gerekir. Beyanname verilmesi halinde daha önce stopaj yoluyla kesilmiş olan gelir vergisi ve fon payının tamamı beyanname üzerinden hesaplanacak gelir vergisi ve fon payından mahsup edilebilecektir.

5.2. Döviz Tevdiat Hesaplarından Elde Edilen Faizler

Döviz tevdiat hesaplarında faiz geliri elde etmek amacıyla yatırılan para konvertibl döviz olarak yatırılmaktadır. Vadenin bitimi ile faiz geliri elde edilmektedir. Faiz geliri olarak tahsil edilen para da döviz olarak tahsil edilmektedir. Burada elde edilen gelir ana para dışında alınan faiz ile sınırlıdır. Döviz tevdiat hesaplarından elde edilen faizler için herhangi bir istisna söz konusu değildir. 1998 takvim yılı içinde bu şekilde elde edilen gelirlerin toplam tutarının 2.500.000.000 lira ve üstünde olması halinde beyan edilmesi gerekmektedir. döviz tevdiat hesapları dolayısıyla ana para da oluşan kur farkları gelir sayılmaz.

5.3. Off Shore (Kıyı Bankacılığı) Bankacılık

Kapsamında Elde Edilen Döviz Tevdiat Faizleri

Türkiye'de kıyı bankacılığı uygulaması yoktur. Ancak son yıllarda gündeme gelen uygulama bu kapsamda gibi gösterilmiş ve büyük ilgi görmüştür. Burada yapılan uygulama özünde şöyledir.

Söz konusu tevdiatı kabul eden banka genellikle ya dışarıda kıyı bankacılığı yapan bir banka sahibidir ya da kıyı bankacılığı yapan bir bankanın muhabirliğini yapmaktadır. Tevdiat olarak kabul edilen dövizler anılan bankalara aktarılmış gösterilmektedir. Buradan elde edilen faizlerin de vergiye tabi olmadığı varsayılmaktadır.

Maliye Bakanlığı'nın bu konuda tebliğ bazında açıklanmış bir görüşü bulunmamaktadır. Ancak yapılan bazı açıklamalardan Bakanlığın bu tür gelirleri, yurt dışından elde edilmiş gelir olarak algıladığına tanık olunmaktadır. Tam mükellef olan kişiler, yurt içinde ve yurt dışında elde ettikleri gelirler üzerinden vergi ödemek zorunda oldukları için, off-shore hesaplardan elde edilen gelirlerin de vergiye tabi olduğu noktasına gelinmektedir. Bu gelirlerin vergi karşısındaki akıbeti konusunda Maliye Bakanlığının yapacağı açıklamalar takip edilmelidir:

5.4. Mevduat Faizlerinde Stopaj

1.1.1997 tarihinden itibaren açılan veya vadesi bu tarihten sonra yenilenen hesaplar ile vadesiz hesaplara ödenecek faizler için geçerli olmak üzere 20.12.1996 tarih ve 96/8955 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Mevduat faizlerinden:

(Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler ile özel finans kurumlarınca döviz katılma hesaplarına ödenen kar paylarından (fon payı dahil) % 13.2,

(Nama yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden (fon payı dahil) %13.2,

(Hamiline yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden (fon payı dahil) %13.2,

Diğerlerinden:

(01.01.1997 tarihinden itibaren açılan vela vadesi bu tarihten sonra yenilenen hesaplara ödenecek faizler için (fon payı dahil) %13.2,

(13.08.1998 tarihinden itibaren açılan vela vadesi bu tarihten sonra yenilenen hesaplara ödenecek faizler için (fon payı dahil) %6.6,

(01.09.1998 tarihinden itibaren açılan vela vadesi bu tarihten sonra yenilenen hesaplara ödenecek faizler için (fon payı dahil) %0.

6. FAİZSİZ OLARAK KREDİ VERENLERE ÖDENEN KAR

PAYLARI İLE KAR VE ZARAR ORTAKLIĞI BELGESİ KARŞILIĞI

ÖDENEN KAR PAYLARI VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINCA KAR

VE ZARARA KATILMA HESABI KARŞILIĞINDA ÖDENEN KAR PAYLARI

Gelir Vergisi Kanunu faizsiz olarak alınan krediler (özellikle döviz) dolayısıyla meydana gelecek ve kar ortaklığı şeklinde ortaya çıkacak durumları kavramak amacı ile, söz konusu krediler için alınan kar paylarının menkul sermaye iradı sayılmasını öngörmüştür.

Sermaye Piyasası Kurulunun yaptığı düzenlemelere dayanılarak anonim şirketlerin çıkarmış oldukları ve kar ve zarar katılma hakkı veren menkul değerler karşılığı ödenen kar paylarının menkul sermaye iradı olduğu konusuna Gelir Vergisi Kanununda açıklık getirilmiştir.

Bu belge, anonim şirketlerin (menkul kıymet alım satımı ile uğraşanlar hariç) kuruluş amaçları içindeki faaliyetlerinin finansmanını karşılamak üzere şirket ana sözleşme hükümlerine göre ihraç ettikleri tahvil niteliğinde bir belgedir. Bu belge sahibine tahvillerde olduğu gibi belli bir oranda faiz yerine şirketin o dönemdeki karına ve zararına katılma hakkı vermekte, ancak hisse senedinden farklı olarak şirketin özvarlığına ortaklık ve yönetime katılma hakkı sağlamamaktadır.

Bunların yanında özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kazanç paylarının da menkul sermaye iradı sayılacağı Gelir Vergisi Kanununda açıklığa kavuşturulmuştur.

Gelir Vergisi Kanununa göre yukarıda ifade edilen kar payları bir alacak hakkına dayanmakta olduğundan uergi uygulaması bakımından faiz olarak kabul edilmekte ve faizlerin tabi olduğu hükümlere göre uergilendirilmektedir.

Dolayısıyla bunlar kurumlardan alınan kar payları içinde değerlendirilmezler.

1998 takvim yılında elde edilen gelirin sadece gelirlerden ibaret olması halinde, enflasyon

arındırılmış tutar 2.500.000.000 lirayı geçerse beyanname vermek gerekir. Beyanname verilmesi halinde daha önce stopaj yoluyla kesilmiş olan gelir vergisi ve fon payının tamamı beyanname üzerinden hesaplanacak gelir vergisi ve fon payından mahsup edilebilecektir.

1.1.1997 tarihinden itibaren açılan veya vadesi bu tarihten sonra yenilenen hesaplar ile vadesiz hesaplara ödenecek kar payları için geçerli olmak üzere 20.12.1996 tarih ve 96/8955 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

(Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar paylarından(fon payı dahil) %13.2,

(Kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar paylarından(fon payı dahil) %13.2,

(Özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen karpaylarından (fon payı dahil) %13.2.

7. REPO KAZANÇLARI

Repo menkul kıymetlerin geri alma taahhüdü ile satımını, ters repo ise menkul kıymetlerin geri satma taahhüdü ile alımını ifade eder. Repo en geniş biçimi ile ellerinde menkul kıymet bulunan ve nakit paraya ihtiyaç duyan (genellikle kısa vadeli) kişi ya da kuruluşların söz konusu ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile mevcut menkul kıymetlerini belli bir fiyat üzerinden ve önceden saptanan bir vade sonunda geri almayı taahhüt ederek satmalarıdır. Ters repo ise bu işlemin tersi olup ellerindeki nakdi, bir getiri elde etmek suretiyle değerlendirmek isteyen kişi ve kurumların bu nakit ile belirli bir fiyat üzerinden ve önceden belirlenen vade sonunda geri satmak kaydıyla menkul kıymet almalarıdır.

Repo işlemlerine konu olan menkul kıymetler genel olarak şunlardır.

-Devlet tahvilleri,

-Hazine bonoları,

-Banka bonoları ve banka garantili bonolar,

-Kamu Ortaklığı İdaresi ve Toplu Konut İdaresince ihraç edilen

borçlanma senetleri ile mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri,

-Bunlar dışında kalan menkul kıymetler borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsada tescil edilmiş olan borçlanma senetleri.

Gelir Vergisi Kanuna göre; repo kazançları menkul sermaye iradı sayılmıştır. 01.01.1997 tarihinden önce ticari kazançla bağlı olmaksızın elde edilen bu tür kazançların beyanı gerekmemektedir.

01.01.1997 tarihinden itibaren elde edilen repo kazançlarının belirli bir istisna tutarı düşüldükten sonra kalan net tutarı 1997 takvim yılı için 1.500.000.000 lira ve üstünde olması halinde beyan edildi.

27.01.1994 tarih ve 94/5255 sayılı BKK ile söz konusu repo kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifatı oranı %0 (sıfır) olarak tespit edilmişti.

Ancak bu oran 25.12.1997 tarih ve 97/10421 sayılı BKK ile 01.01.1998 tarihinden itibaren ihraç edilen menkul kıymetler üzerine yapılan repo işlemlerinden elde kazançlar için %6 olarak yeniden tespit edilmiştir. Halen bu oran uygulanıyor.

Bu tevkifat oranına %10 oranındaki fon payı ilave edildiğinde genel oran %6.6'ya tekabül etmektedir.

Dolayısıyla 1998 takvim yılı içinde elde edilen repo kazançlarının beyanı halinde, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi ve fon payından stopaj yoluyla kesilen gelir vergisi ve fon payı mahsup edilebilecektir.

Diğer taraftan vadesi 1997 yılında başlamakla birlikte, 1998 yılında biten repo

işlemlerinden elde edilen repo kazançları 1998 takvim yılı geliri, vadesi 1998 takvim

yılında başlayan ve biten repo kazançları yine 1998 takvim yılı geliri ancak; vadesi 1998

takvim yılında başlayan ve 1999 yılında biten repo işlemlerinden elde edilen kazançlar ise

1999 yılının geliri sayılır.

8. YURT DIŞINDA ÇALIŞAN TÜRK İŞÇİLER BEYANNAME VERMEYECEK

Yurt dışında oturma veya çalışma izni bulunan Türk vatandaşları Türkiye'de elde ettikleri

kazanç ve iratlar (gelir) bakımından dar mükellef sayıldığından beyanname vermeyeceklerdir. Yani bu kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler dolayısıyla vergi beyanamesi verirler. Yurt dışında oturan veya çalışan vatandaşlarımızın ekonomik ve kişisel ilişkileri daha çok ikamet ettikleri ülkelerdir. Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları da zaten bu kriteri esas almaktadır.

8.1. Hangi Gelirler İçin Beyanname Verilmeyecek?

6 Mart 1998 tarih ve 23278 sayılı Resmi gazete'de yayımlanan 210 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne göre:

1. Tamamı kaynakta kesinti (stopaj) suretiyle vergilendirilmiş; -Ücretler, -Serbest meslek kazançları, -Menkul Sermaye iratları, -Gayrimenkul sermaye iratları, -Kuumlardan elde edilen karpaylarından,
2. Değer artış kazançları veya arazi kazançlarından, 4369 sayılı Yasa ile 1998 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere, "Diğer kazanç ve iratlardan" şekline dönüşmüş ve 29.07.1998 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.
3. Yukarıda sayılan kazanç ve iratların bir kaçı veya tamamından ibaretse beyanname verilmeyecek. 4369 sayılı Yasa ile getirilen diğer bir hükme göre ise; diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de yukarıda sayılan gelirler yine beyannameye dahil edilmez. Bu hüküm 1998 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere, 29.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Örneğin yurt dışında yerleşmiş bir Türk işçinin Türkiye'de daimi temsilci vasıtasıyla ticari faaliyette bulunması halinde, ticari kazanç için beyanname vermesi veya verdirmesi gerekir. Ancak; bu durumda dahi, tamamı stopaj yoluyla vergilendirilmiş ücretlerini, serbest meslek kazançlarını ve yukarıda sayılan gelirlerini beyannameye dahil etmeyecektir. Burada söz konusu olan gelirler Türkiye'de elde edilen gelirlerdir. Bu vatandaşlarımızın yurt dışında elde ettikleri gelirler vergi kapsamına zaten girmemektedir.

8.2. Yurt Dışındaki Türk Şirketlerinde Çalışanlar Beyanname Verecekler

Gelir Vergisi Kanunu'nun 3/2 maddesinde belirtilenler bu tür gelirleri nedeniyle beyanname verecekler. Bu maddeye göre; resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşlarından bahsedilmektedir.

Örneğin Enka'nın Moskova şantiyesinde, Migros'un Azerbaycan şirketlerinde veya bankaların yurt dışındaki şubelerinde çalışan Türkler tam mükellef durumundadırlar. Bu kişiler eğer diğer gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda ise o zaman ücretlerini de beyannameye dahil edeceklerdir.

Bu yorumun gerekçesi ise; hem bu kurum ve kuruluşlar tam mükelleftir. Hem de bunların yanında çalışan Türkler tam mükellef durumundadırlar. Ayrıca bu şirketlerin çalıştırdıkları kişilere ödenen ücretler gider yazılmaktadır. Vergi kanunlarındaki tabiri ile bu gelirler Türkiye'de değerlendirilmektedir.

8.3. Kesin Dönüş Yapanların Durumu

Yurda kesin dönüş yapan Türk vatandaşları aynı zamanda ikametgahlarını da Türkiye'ye taşımaktadırlar. Yani artık bu tür kişiler tam mükelleftir. Dolayısıyla bunların faiz gelirleri eğer net olarak belirtilen haddi aşıyorsa beyanname verecekler. Ancak bunlar da tam mükellef kişiler gibi enflasyondan arındırma olanağına sahiptir. Döviz cinsinden olan faiz gelirleri için istisna söz konusu değildir.

9. 1998 YILI GELİRLERİNE UYGULANACAK İNDİRİM ORANI

9.1. İndirim Oranı Nedir?

İndirim oranı; Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 39. maddesinin 5 numaralı bendi uyarınca; Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı

dönemde bir yıl vadeli Devlet tahvili için uygulanan ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle, Maliye Bakanlığı'nca hesaplanıp ilan edilen ve yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı gereken bazı menkul sermaye iratlarının vergiye tabi tutarının hesaplanmasında kullanılan bir orandır.

Örneğin Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre 1997 yılı için tespit edilen yeniden değerlendirme oranı %80.4 ve aynı dönemde 1 yıl vadeli Devlet tahvili için uygulanan ortalama faiz oranı ise %118.9'dur.

Buna göre, 1997 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı $(80.4 / 118.9) = 67.6\%$ olarak Maliye Bakanlığınca hesaplanmış ve 6 Şubat 1998 tarih ve 23250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

1998 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı 220 Seri Numaralı gelir Vergisi Genel Tebliği ile $(77.8/9/098.8) = 78.7\%$ olarak tespit edilmiştir.

Bu indirim oranı dikkate alındığında 2.500.000.000 lira olan beyanname verme sınırı, $(25.000.000.000/0.213) = 11.737.089.000$ lira tutarındaki brüt menkul sermaye iradına karşılık gelmektedir. Bu nedenle söz konusu menkul sermaye iratlarının indirim oranı uygulanmadan önceki brüt tutarının 11.737.089.000 lira ve daha fazla olması halinde beyanname verilecek bu tutarın altında kalanlar için beyanname verilmeyecektir.

Bu durumda 1998 yılında elde edilen söz konusu menkul sermaye iratlarının toplam tutarının %78,7 oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmı gelir vergisinden istisna edilecek, kalan tutarın 2.500.000.000 lirayı aşması halinde (alacak faizlerinde kalan tutar ne olursa olsun) bu gelirler yıllık beyanname ile beyan edilecektir.!

9.2. İndirim Oranı Uygulanabilecek Gelirler Nelerdir?

Gelir Vergisi Kanununa göre; bazı menkul sermaye iratlarının, belli

bir tutarı aşması halinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı gerekir.

Gelir Vergisi Kanununa göre; belli bir tutarı aşması halinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı gereken ve indirim oranı uygulanabilecek menkul sermaye iratları şunlardır:

1. Her nevi tahvil faizleri ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler(GVK Md:75/5),
2. Mevduat faizleri(GVK Md:75/7),
3. Faizsiz olarak kredi verenler ödenen kar payları, kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları(GVK Md:75/12),
4. Repo kazançları(GVK Md:75/14).
5. Alacak faizlerinin (GVK Md:75/6) tutarı ne olursa olsun öteden beri yıllık beyanname ile beyan edilmektedir. Bu uygulama devam ediyor.

Çünkü alacak faizleri tevkif suretiyle vergilendirilmemektedir. Bu nedenle, herhangi bir hadde bakılmaksızın beyan edilir. Ancak alacak faizleri için de indirim oranı uygulanmaktadır.

Ayrıca her nevi tahvil ve Hazine bonusu ile Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin alım satımından doğan kazançlar da indirim oranının uygulanması suretiyle hesaplanacak bu istisnadan yararlanabilir.

Bu tür menkul kıymetlerin (borsa kayıtlı olanlar hariç) edinme tarihinden başlayarak bir yıl içinde veya edinme önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançların bir takvim yılındaki tutarının 500.000 lirayı aşan kısmı değer artış kazancı olarak vergiye tabidir. 500.000 liralık had 1998 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere 5.500.000 liraya çıkarılmıştır.

Anılan alım satım kazançları üzerinden herhangi bir tevkifat yapılmadığı için, indirim yukarıda belirtilen tutarı aşan gelirlerin mutlaka beyan edilmesi gerekir. Beyan sırasında indirim oranının uygulanması suretiyle bulunan tutar vergiden istisnadır.

Bu düzenlemeler sadece 1998 yılı gelirlerine uygulanacaktır. Çünkü bu uygulamanın düzenlendiği Gelir Vergisi Kanunı'nun mükerrer 80. maddesi 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlükten kalkmaktadır. Bunun yerini aynı tarihte yürürlüğe girmek üzere kaynağı ne olursa olsun diğer kazanç ve iratlara ilişkin hükümler almaktadır.

9.3. İndirim Oranı Uygulanmayacak Gelirler Nelerdir?

1. İndirim oranının uygulanması suretiyle bulunan istisna, döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları hakkında uygulanmaz. Bu nedenle,

döviz cinsinden açılan hesaplardan elde edilen faiz ve kar paylarına istisna uygulanmayacak, T.C. Merkez Bankası'na belirlenen vade tarihindeki döviz alış kuru esas alınmak suretiyle hesaplanacak gelirlerin 1998 yılı için 2.500.000.000 lirayı aşması halinde tamamı yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir.

2. Ticari işletmelere dahil kazanç ve iratlar için indirim oranı uygulanması suretiyle istisna hesaplanması söz konusu değildir. Çünkü bu tür gelirler menkul sermaye iradı değil, ticari kazanç sayılmaktadır.

9.4. İndirim Oranı Geçici Maddeden Sürekli Maddeye Taşındı

4369 sayılı Yasa ile Gelir Vergisi Kanununun geçici 39. maddesinin 5 numaralı bendinde yer alan ve yukarıda ayrıntılı bir şekilde izah edilen indirim uygulamasına ilişkin hüküm 01.01.1999 tarihinden itibaren kaldırılıyor. Yani anılan maddede yer alan istisna uygulaması sadece 1998 yılı gelirlerine uygulanır. Diğer taraftan bu istisna uygulaması zaten sürekli bir uygulamaydı ve normal süresi 31.12.1999 tarihine sona ermekteydi. 4369 sayılı Yasanın 40. maddesi ile indirim mekanizması, Gelir Vergisi Kanununun 76. Maddesinin ikirci fıkrası haline gelmiştir. Ancak bu fıkranın yeni düzenlenen halinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Yapılan değişiklikler özetle aşağıdaki gibidir.

1. İndirim uygulaması sürekli olmaktan çıkarılmıştır.
2. Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirlere bu indirim uygulanmaz.
3. Bu uygulamanın tevkif yoluyla kesilen vergiye şümulü yoktur. Yani tevkifat yapılırken indirimden sonra kalan tutar değil, gelirin tamamı matrah kabul edilecektir. Ayrıca bu şekilde brüt tutar üzerinde yapılan tevkifatın tamamı beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Bu husus gerekçede de belirtilmiştir.
4. Bu indirim menkul kıymet yatırım fonları ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fonları ve ortaklıkları ve gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarından sağlanan kar payları için de geçerlidir. 01.01.1999 tarihinden itibaren elde edilecek bu tür gelirler ile borsa kazançları da vergiye tabi hale geliyor. Ayrıca bu tür gelirlere ilişkin istisnaların tamamı kalkıyor. Buraya yapılan ilave ile bu tür gelirler için de indirim uygulaması getirilmektedir.
5. Yeniden değerlendirme oranının tespit edildiği dönem ile faiz oranının tespit edildiği dönem paralel hale getirilmiştir. Ayrıca eski metinde yer alan "Devlet tahvili için uygulanan ortalama faiz oranı" ibaresi, "Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz" haline getirilmiştir. Bundan sonra indirim oranı aşağıdaki formüle göre hesaplanacaktır.

Yeniden Değerleme Oranı

İndirim Oranı=-----

Bileşik Ortalama Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Faizi

6. Borsada elde edilen kazançların vergiye tabi tutarının hesaplanmasında da Gelir Vergisi Kanununun 76. maddesinin ikinci fıkrasındaki indirim oranı isteğe bağlı olarak kullanılabilir. Gelir Vergisi Kanununun yeni 82. maddesinin 1 numaralı fıkrasının beşinci bendine göre vergiye tabi kazancın(matrah) tespitinde, mal ve hakların elden çıkarılmasında iktisap bedeli (edinme bedeli) endekslenerek artırılabilir.

Bu bendi takip eden altıncı bentte ise, menkul kıymetlerin elden çıkarılması halinde, vergiye tabi kazancın tespitinde indirim oranı kullanılabilir.

Borsa kazançları için, maliyet endekslemesine alternatif olarak indirim oranının uygulanabilmesine de izin verilmiştir. Ancak bu alternatiflerden yalnızca biri tercih edilir. Endeksleme uygulamasının seçilmesi durumunda, indirim oranı uygulamasından; indirim oranının tercih edilmesi durumunda da, endeksleme uygulamasından vazgeçilmiş olunur.

Yürürlük Tarihi:01.01.1999

G. V.K'nun geçici 39. maddesinin 5 numaralı bendi 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlükten kalkıyor. Yani eski uygulama sadece 1998 yılı gelirleri için geçerlidir. 01.01.1999 tarihinden itibaren elde edilecek gelirler için ise, yeni hükümler yürürlüğe girmektedir. Bu nedenle bu tür menkul sermaye iradı elde eden kişiler herhangi bir hak kaybına uğramamaktadır.

GELİRİN TOPLANMASI VE BEYAN

1. Genel Bilgi:

Geliri Vergisi Kanununun yürürlükten kaldırılan toplanması, toplama yapılmayan haller ve ihtiyari toplama ve beyan ile aile reisi beyanı; anlaşılması en zor, karmaşık bir sistematik çerçevesi bulunan, bu nedenle de uygulamada sıkça yanlışlıkların yapılmasına yol açan

düzenlemelerdi.

İhtiyari toplama ve beyan ile aile reisi beyanı 1998 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük Tarihi:29.07.1998

2. Gelirin Toplanması ve Beyan

Mükellefler, gelir vergisine tabi kaynaklardan vergilendirme dönemi içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar için Kanunda aksine hüküm olmadığı sürece yıllık beyanname verirler. Bu durumda da Geliri Vergisi Kanununa göre beyanı gereken gelirlerin yıllık beyannameye toplanması zorunludur.

Tacirlerle çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile, yıllık beyanname verirler.

Aynı şekilde kollektif şirketlerin ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortakları, şirketlerin faaliyet ve tasfiye durumlarında (herhangi bir kazanç elde edilmemiş olsa bile) yıllık beyanname vereceklerdir.

Yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlar ise:

Mükellefin bunları Türkiye'de hesaplarına intikal ettirdiği yılda;

Türkiye'de hesaplara intikal ettirilmesinin mükellefin iradesi dışındaki sebeplerden ileri geldiği belgelenen hallerde, mükellefin bunlara tasarruf edebildiği yılda elde edilmiş sayılır.

Yapılan bu düzenlemelerle; gelir unsurları tek başına değerlendirilir. Farklı gelir unsurlarından ancak; tek başına değerlendirildiğinde beyanname verme yükümlülüğü getirenler yıllık beyannameye birleştirilir. Her kazanç veya irat tek başına dikkate alındığında, beyanname verme zorunluluğu dışında kalıyorsa beyannameye birleştirilmez.

Bu düzenleme 1998 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. Yürürlük Tarihi:29.07.1998

3. Tam Mükellefiyette Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?

Tam mükellefiyette vergiye tabi gelir (yabancı memleketlerde elde edilenler hariç) sadece:

1. Tek işverenden alınan ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretlerden;
 2. Birden fazla işverenden alınan, tevkif suretiyle vergilendirilmiş ve yıllık gayrisafi tutarı belli bir sınırı aşmayan ücretlerden;
 3. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ve gayrisafi tutarları toplamı belli bir sınırı aşmayan menkul sermaye iratlarından ve vergi alacağı dahil kurumlardan elde edilen kar paylarından;
 4. tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ve gayrisafi tutarları toplamı belli bir sınırı aşmayan gayrimenkul sermaye iratlarından;
 5. Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlardan;
 6. Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısımlarından;
 7. Yukarıda sayılan kazanç ve iratların birkaçı ve veya tamamından;
- ibaretse yıllık beyanname verilmez.

Ayrıca gelirler nedeniyle beyanname uerilmesi halinde de yukarıda yer alan gelirler beyannameye dahil edilmez.

Belli had;Gelir Vergisi Kanununun 103. maddesinde yazılı tarifenin birinci ve ikinci dilimleri toplamının yarısı demektir. Tevkif suretiyle uergilendirilen ücretler için 01.07.1998 tarihinden itibaren geçerli olan uergi tarifesini bir tarafa bırakalım. 1998 yılı gelirlerine uygulanacak vergi tarifesini esas alınırsa bu had, $(750.000.000 + 1.500.000.000/2=)$ 7.125.000.000 lira olmasına rağmen; geçici bir madde ile 2.500.000.000 lira olarak belirlenmiştir.

Bu had aynı mantıkla, 1999 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere; $(2.000.000.000 + 5.000.000.000/2=)$ 3.500.000.000 lira olmaktadır.

Bu hükümler 1998 takvim yılı gelirlerine de uygulanmak üzere

29.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir

Bu değişikliklerle her gelir unsuru kendi içinde ayrı ayrı olarak ele alınacak, eğer kendi başına değerlendirmede beyanname verilmesine gerek kalmıyorsa, başka gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelir unsuru beyannameye dahil edilmeyecektir.

Örnek:1-1998 yılında elde edilen konut kirasının 1 milyar lira olduğunu düşünelim. Aynı kişinin indirim oranı uygulandıktan sonra kalan mevduat faiz gelirinin de 2.495.000.000 lira

olduğunu kabul edelim.

Bu durumda konut kirası nedeniyle beyanname verilmesi gerekir. Çünkü konut kiralarından stopaj alınmamaktadır. Bu nedenle istisna ve gider uygulamasından sonra kalan tutarın beyanı gerekir.

Diğer taraftan mevduat faiz gelirleri 1998 yılı için öngörülen limitin altında olduğundan beyan edilmez ve kira gelirleri için verilecek beyannameye de dahil edilmez.

Örnek:2-Bir kişinin 1998 yılı içinde elde ettiği repo kazancının indirimden sonra kalan tutarının 2.600.000.000 lira olduğunu düşünelim. Aynı kişi yine tek işverenden 1.500.000.000 lira ücret elde etmiştir.

Eski hükümlere göre olsaydı; bu kişi repo kazancı nedeniyle beyanname vereceği gibi, tek işverenden alınan ücretini de bu beyannameye dahil etmek zorunda kalacaktı. Ancak; yeni hükümlere göre; bu kişi sadece repo kazancını beyan edecek ve ücretini beyannameye dahil etmeyecektir.

Ticari, zirai veya mesleki kazançlar nedeniyle yıllık beyanname verilmesi halinde de; şahsi gelir niteliğinde olan bu tür gelirler beyannameye dahil edilmez.

Örnek:3-Bir şahsın ticari kazancının 1998 yılında 2 milyar lira olduğunu düşünelim. Aynı kişinin şahsi tasarrufundan kaynaklanan net 2.400.000.000 lira repo kazancı olduğunu varsayalım.

Bu durumda; bu kişi sadece ticari kazancını beyan edecektir. Ticari kazancı için vereceği beyannameye, şahsi tasarrufundan kaynaklanan repo kazancını dahil etmeyecektir.

Oysa eski uygulama devam etseydi, bu kişinin repo kazancının miktarına bakılmaksızın beyannameye dahil edilmesi gerekirdi.

4. Dar Mükellefiyette Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?

Dar mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece;

1. Tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler, serbest meslek kazançları menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kurumlarından elde edilen kar paylarından,

2. Diğer kazanç ve iratlardan;

3. 1 ve 2 numaralı şıkları-da ycr alan kazanç ve iratların birkaçı veya tamamından; ibaret ise, yıllık beyanname verilmez.

Bu hükümler 1998 takuim yılı gelirlerine de uygulanmak üzere

29.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir

Ayrıca gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de yukarıda yer alan gelirler beyannameye dahil edilmez.

5. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanları?

Yeni vergi kanunu ile beyanname verme ve ödeme zamanlarında gelir türlerine göre, farklılık getirilmiştir. Buna göre gelir türlerine göre beyanname verme ve ödeme zamanları aşağıdaki gibidir.

Gelirin Türü	Beyanname Verme Zamanı	Ödeme Zamanları
Gayrimenkul Sermaye İratları	OCAK	Ocak, Nisan, Temmuz
Basit Usulde Tespit Edilen Ticari Kazançlar	ŞUBAT	Şubat, Mayıs, Ağustos
Diğer Haller (Diğer tüm gelirler için)	MART	Mart, Haziran, Eylül

Bu hükümler 01.01.1999 tarihinden itibaren verilecek beyannameler için de geçerli olmak üzere 29.07.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

MENKUL SERMAYE İRATLARI ÜZERİNDEN KAYNAKTA KESİLEN VERGİLERİN MAHSUBU

220 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde:

İndirim oranı uygulanan menkul sermaye iratlarının yıllık beyanname ile beyan edilmesi sırasında, sadece beyannameye gösterilen kısım üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iadesinin yapılabileceği, kazanç ve iradın indirim oranına isabet eden kısım üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iade edilmemesinin gerektiği belirtilmiştir. 1997 takvim yılı gelirleri için uygulanacak yöntemi belirleyen 209 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde kesilen vergilerin tamamının mahsup ve iadesinin yapılabileceği belirtilmişti.

Her iki Genel Tebliğ ile getirilen uygulamanın sonuçları nihai vergi yüklerinde oldukça büyük farklar ortaya çıkarmaktadır. Her iki uygulamanın sonucu mevduat faizi ve repo geliri esas alınarak aşağıdaki tablolarda karşılaştırılmıştır.

MEVDUAT FAİZİ	ESKİ UYGULAMA	YENİ UYGULAMA
1. Brüt Mevduat Faizi	50.000.000.000.-TL	50.000.000.000.-TL
2. Enflasyon İndirimi (I x %78,7=)	39.350.000.000.-TL	39.350.000.000.-TL
3. Gelir Vergisi Matrahı(1-2=)	10.650.000.000.-TL	10.650.000.000.-TL
4. Kesinti Yoluyla Ödenen GV+Fon Payı	6.600.000.000.-TL	6.600.000.000.-TL
5. Hesaplanan GV + Fon Payı	4.653.000.000.-TL	4.653.000.000.-TL
6. Mahsup Edilecek GV + Fon Payı	6.600.000.000.-TL	1.405.800.000.-TL
7. İadesi Gereken GV+ Fon Payı(6-5=)	1.947.000.000.-TL	0
8. Ödenmesi Gereken GV+Fon Payı	0	3.247.200.000.-TL
9. Toplam Vergi Yükü	%9,30	%16,88

REPO GELİRİ	ESKİ UYGULAMA	YENİ UYGULAMA
1. Brüt Repo Faizi	50.000.000.000.-TL	50.000.000.000.-TL
2. Enflasyon İndirimi (I x %78,7=)	39.350.000.000.-TL	39.350.000.000.-TL
3. Gelir Vergisi Matrahı(1-2=)	10.650.000.000.-TL	10.650.000.000.-TL
4. Kesinti Yoluyla Ödenen GV+Fon Payı	3.300.000.000.-TL	3.300.000.000.-TL
5. Hesaplanan GV + Fon Payı	4.653.000.000.-TL	4.653.000.000.-TL
6. Mahsup Edilecek GV + Fon Payı	3.300.000.000.-TL	702.900.000.-TL
7. İadesi Gereken GV+ Fon Payı	0	0
8. Ödenmesi Gereken GV+Fon Payı	1.353.000.000	3.950.100.000.-TL
9. Toplam Vergi Yükü	%9,30	%13,09

MENKUL SERMAYE İRATLARININ BEYANI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

1. 1998 TAKVİM YILI GELİRLERİNE UYGULANACAK GELİR VERGİSİ TARİFESİ

(01.07.1998 tarihinden itibaren elde edilen ve tevkif yoluyla vergilendirilen ücret hariç) 1998 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere Gelir Vergisi Kanununun 103.maddesinde yer alan vergi tarifesi gelir dilimleri tutarları 09.12.1997 tarih ve 97/10351 sayılı BKK ile aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir.

Gelir Vergisine tabi gelirler;

750.000.000 liraya kadar %25	%25
1.500.000.000 liranın 750.000.000 lirası için 187.500.000 lira, fazlası	%30
3.000.000.000 liranın 1.500.000.000 lirası için 412.500.000 lira, fazlası	%35
6.000.000.000 liranın 3.000.000.000 lirası için 937.500.000 lira, fazlası	%40
12.000.000.000 liranın 6.000.000.000 lirası için 2.137.500.000 lira, fazlası	%45
24.000.000.000 liranın 12.000.000.000 lirası için 4.837.500.000 lira, fazlası %50	%50
24.000.000.000 liradan fazlasının 24.000.000.000 lirası için 10.837.500.000 lira, fazlası	%55

nispetinde vergilendirilir.

1997 takvim yılı gelirleri üzerinden hesaplanacak gelir vergisinin %10'u oranında ayrıca fon payı hesaplanacaktır. Ancak ücret gelirlerinin beyan edilmesi halinde ücret gelirlerine isabet eden gelir vergisi üzerinden fon payı hesaplanmayacaktır.

2. ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Burada çözümü yapılan örnekler tamamen varsayımlara dayalıdır. Bu örneklerin çözümünde Gelir Vergisi Kanununun gelirin toplanması ve beyan düzenleyen 85. maddesi ile beyanname verilmeyen halleri düzenleyen 86. maddesi dikkate alınmıştır. Yine örneklerin çözümünde hayat standardı esasına ve geçici vergi uygulamasına girilmemiştir

ÖRNEK:1

Bülent Bey (A) Anonim Şirketinin hisselerinden 1998 yılında 1.800.000.000.- lira kar payı elde etmiştir. Mükellefin başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Buna göre Bülent Bey in durumu aşağıdaki gibi olacaktır.

Bu durumda Bülent Bey'in kar payı ve kar payının üzerinden 1/3 (2000 yılından itibaren elde edilecek kar payları 1/5) oranında hesaplanan vergi alacağının toplamı (1.800.000.000) + (1.800.000.000/3)= 2.340.000.000.- lira olup, 1998 takvim yılı gelirleri için öngörülen 2.500.000.000.- liralık haddin altında kaldığından beyanname vermeyecektir.

ÖRNEK:2

Cemal Bey sahibi olduğu apartman dairesini A Limited Şirketine kiraya vermiştir. Bu daireden elde ettiği kira gelirinin yıllık gayrisafı tutarı 1.800.000.000.- liradır. Bu tutar üzerinden A Limited Şirketince 360.000.000.- lira gelir vergisi ve 36.000.000.- lira fon payı tevkiyatı yapılmıştır. Cemal Bey ayrıca orta~ı olduğu tam mükellef B Anonim Şirketten 1998 takvim yılında 1.800.000.000.- lira kar payı elde etmiştir.

Bu durumda;

-Cemal Bey in elde ettiği gayrimenkul sermaye iradı tevkiyatı yoluyla vergilendiği ve 2.500.000.000 liralık haddin altında kaldığı için bu gelir beyan edilmeyecektir.

-Diğer taraftan elde ettiği kar payı ve kar payının üzerinden 1/3 (2000 yılından itibaren elde edilecek kar payları 1/5) oranında hesaplanan vergi alacağının toplamı (1.800.000.000) + (1.800.000.000/3)= 2.340.000.000.- lira olup, 1998 takvim yılı gelirleri için öngörülen 2.500.000.000.- liralık haddin altında kaldığından yine beyanname vermeyecektir.

Eski uygulamada bu gelir unsurları birlikte değerlendiriliyordu. Ancak yeni uygulamada gayrimenkul sermaye iradı ve menkul sermaye iradı ayrı ayrı değerlendiriliyor. Kendi başlarına beyan gerekmiyorsa, beyanname verilmez.

ÖRNEK:3

Hakkı Bey, ortağı olduğu tam mükellef (A) Anonim Şirketten 1998 takvim yılı içinde 3.00.000.000 lira kar payı elde etmiştir. Bu mükellefin başkaca bir geliri yoktur.

Burada tam mükellefiyete tabi bir kurumdan kar payı elde eden ve kar payı ile bu kar payı

üzerinden hesaplanan vergi alacağı toplamı 2.500.000.000 lirayı aştığı için yıllık gelir vergisi beyanamesi verilmesi gerekir.

Mükellefin vergi alacağı, kar payının 1/3'ü (2000 yılında itibaren elde edilecek kar payları 1/5) olup, $(3.000.000.000 / 3 =) 750.000.000.-$ liradır. Hakkı Bey in beyanı aşağıdaki gibi olacaktır.

1-Kar Payı	3.000.000.000.-
2-Vergi Alacağı $(3.000.000.000/3=)$	1.000.000.000.-
3-Vergiye Tabi Gelir (Matrah) $(1+2=)$	4.000.000.000.-
4-Hesaplanan Gelir Vergisi	1.337.500.000.-
5-Mahsup Edilecek Vergi Alacağı	1.000.000.000.-
6-Ödenecek Gelir Vergisi $(5-6=)$	337.500.000.-
7-Hesaplanan Fon Payı $(4 \times \%10=)$	133.750.000.-
8-Mahsubu Gereken Fon Payı(Vergi alacağına isabet eden) $(100.000.000 \times \%10 =)$	100.000.000.-
9-Ödenecek Fon Payı $(7 - 8=)$	33.750.000.-

ÖRNEK:4

Ramazan Bey 1998 takvim yılı içinde 8.000.000.000.- lira net (tevkifat sonrası) hazine bonusu faizi elde etmiştir. Ramazan Bey'in başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Ramazan Bey'in durumu aşağıdaki gibi olacaktır.

Ramazan Bey'in geliri net tutarı göstermektedir. Öncelikle bunun gayrisafi tutarının (tevkifat öncesi tutar) bulunması gerekmektedir. Bu gayrisafi tutar ilgili bankadan öğrenilebileceği gibi eğer hangi tevkifat oranına tabi olduğu biliniyorsa şu şekilde de hesaplanabilir.

1998 takvim yılında bu tür gelirler için öngörülen stopaj oranı %6 olarak dikkate alınmıştır. Bu orana %10'luk fon payı ilave edildiğinde genel oran %6.6'ya tekabül etmektedir. Buna göre Ramazan Bey'in brüt hazine bonusu faizi şöyledir.

Brüt Gelir- $\{(Brüt Gelir \times 0,06) + (Brüt Gelir \times 0,06 \times 0,10)\} = Net$

Gelir Net gelir biliniyorsa bu formül kullanılarak brüt gelir bulunabilir veya stopaj oranı %6, fon payı oranı ise stopaj miktarının %10'u olduğuna göre bunların toplamı %100'den çıkarıldıktan sonra bulunacak olan %93,4 oranı esas alınarak brüt gelir hesaplanabilir.

Buna göre net geliri 0.934'e böldüğümüzde brüt gelir bulunabilecektir.

Brüt Tutar= $8.000.000.000 / 0,934=8.565.310.492.-$ lira olacaktır

Ramazan Bey'in hazine bonusu için geçerli olan istisna oranını uyguladığında net geliri $(8.565.310.492) - (8.565.310.492 \times \%78,7) = 1.824.411.134.-$ lira olacaktır. 1998 takvim yılı beyanına ilişkin olarak öngörülen had 2.500.000.000 lira olduğundan; tevkif yoluyla vergilenmiş olduğu ve bu limit aşılmadığından yıllık gelir vergisi beyanamesi verilmeyecektir.

ÖRNEK:5

Özer Bey 1998 takvim yılı içinde 8.000.000.000 lira hazine bonusu ve 3.000.000.000.- lira devlet tahvili faizi elde etmiştir. Bu gelirler net tutardır. Özer Bey'in beyanı gereken başkaca bir geliri yoktur. Buna göre Özer Bey'in beyanı aşağıdaki gibi olacaktır. Örneğin çözümünde hazine bonusu ve devlet tahvili faizlerine uygulanan tevkifat oranı fon payı dahil %6.6 olarak dikkate alınmıştır.

Öncelikle Özer Bey'in gelirinin brüt tutarı tespit edilmelidir.

Brüt tutar $= (8.000.000.000 + 3.000.000.000) / 0,934 = 11.777.301.927.-$ lira olacaktır. İstisna uygulandıktan sonra Özer Bey'in net geliri $(11.777.301.927) - (11.777.301.927 \times \%78,7) = 2.508.565.310.-$ liradır.

Stopaj yoluyla kesilen gelir vergisi 706.638.115.- lira yine stopaj yoluyla kesilen fon payının tutarı ise 70.663.811.- liradır.

Özer Bey'in stopajı kesen kurumdan alacağı bir yazı ile bunları tevsik etmesi gerekir. Buna göre net gelirin tutarı 1998 takvim yılı için öngörülen 2.500.000.000 liralık haddin üzerinde olduğundan Mart 1999 sonuna kadar beyanname verecektir.

1-Menkul Sermaye İradı	11.777.301.927.-
2-Menkul Sermaye İradı İstisnası(1 x %78.7=)	9.268.736.616.-
3-Safi Menkul Sermaye İradı (1-2=)	2.508.565.310.-
4-Hesaplanacak Gelir Vergisi	765.497.858.-
5-Mahsubu Gereken Tevkif Yoluyla Ödenen Vergi (706.638.1 15 X %21.3=)	150.513.918.-
6-Ödenecek Gelir Vergisi(4-5=)	614.983.940.-
7-Hesaplanacak Fon Payı	76.549.785.-
8-Mahsubu Gereken Tevkif Yoluyla Ödenen Fon Payı (70.663.81 1 x %21.3=)	15.051.391.-
9-Ödenecek Gereken Fon Payı(7-8=)	61.498.394.-

ÖRNEK:6

Turhan Bey'in 1998 takvim yılında elde ettiği gelirler aşağıdaki gibidir

- Alacak Faizi	1.500.000.000
- Devlet Tahvili Faizi (Brüt)	1.000.000.000
- Hazine Bcnosu Faizi (Brüt)	1.000.000.000
- Mevduat Faizi(Brüt)	1.000.000.000

Turhan Bey'in başkaca bir geliri bulunmamaktadır.

Bu verilere göre Turhan Bey in elde ettiği;

Devlet tahvili faizi üzerinden 60.000.000 lira gelir vergisi tevkifatı ve 6.000.000 lira fon payı,Hazine bonosu faizi üzerinden 60.000.000 lira gelir vergisi tevkifatı ve 6.000.000 lira fon payı, Mevduat faizi üzerinden 120.000.000 lira gelir vergisi tevkifatı ve 12.000.000 lira fon payı kesilmiş olacaktır.

Alacak faizleri ise stopaja tabi olmadığından herhangi bir tevkifat yapılmamıştır.

Turhan Bey'in toplam geliri 4.500.000.000 liradır ve elde ettiği gelirlerin tamamı %78.7'lik istisnadan yararlanabilir. Buna göre net geliri $(4.500.000.000)-(4.500.000.000 \times 0,78.7) = 958.500.000$ lira olacaktır. Bu tutar 1998 takvim yılı için öngörülen 2.500.000.000 liralık haddin altında kalmaktadır.

Ancak Turhan Bey yine de beyanname verecektir. Çünkü elde etmiş olduğu alacak faizi tevkifata tabi olmadığından bunun mutlaka beyanı gerekir.

Ancak alacak faizi nedeniyle verilecek beyannameye, diğer unsurların dahil edilip edilmemesi net değildir. Çünkü toplam tutar 1998 yılı için öngörülen 2.500.000.000 liralık haddin altında kalmaktadır. Normalde, eğer alacak faizleri de stopaja tabi olsaydı hiçbir şekilde beyanname verilmesi gerekmeyecekti.

Eski uygulama devam etmiş olsaydı, diğer unsurların beyannameye dahil edilip edilmemesi ihtiyari olacaktır. Çünkü ihtiyari toplama hakkı mevcuttu. İhtiyari toplama ve beyan kaldırıldı. Bu noktada oluşan tereddütler ancak Gelir İdaresinin yayımlayacağı tebliğlerle giderilebilir.

Bizim görüşümüze göre; diğer kalemlerin beyanı zorunlu değildir. Çünkü toplam tutar belirlenen haddin altında kalmaktadır. Vergi adaleti yönünden bunun böyle yorumlanması gerekir. Ancak, bu husus tamamen şahsi görüşümüzdür ve uygulama kabiliyetine sahip değildir. Bakanlığın bu konuda yapacağı açıklamalar dikkatle takip edilmelidir. Bununla beraber 220 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde bu konuya açıklık getirilmemiştir.

ÖRNEK:7

Ahmet Bey gelir vergisi mükellefi olup 1998 takvim yılında elde ettiği gelir unsurları

aşağıdaki gibidir.

-Ticari Kazanç (Şahsi işletmesinden)	3.000.000.000
-Anonim Şirket Kar Payı	900.000.000
-Mevduat Faizi(Şahsi Tasarruftan Elde Edilen)	2.500.000.000
-Döviz Tevdiat Hesabı Faizi (Şahsi Tasarrufundan Elde Edilen)	2.000.000.000
-Konut Kirası (Şahsi Mülkünden)	1.500.000.000

Anonim şirket hissesi kar payı işletme aktifine olan (A) Anonim Şirket hisselerinden elde edilmiştir.

Söz konusu kar payının 1/3'ü (2000 yılından itibaren elde edilecek kar payları 1/5) oranında yani (900.000.000 x1/3=) 300.000.000 lira vergi alacağı hesaplanacaktır.Hesaplanan vergi alacağının diğer bir gelir unsuru olarak dikkate alınması gerekir. Bu tutar Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin son fıkrası uyarınca ticari kazanç gibi dikkate alınacaktır.

Ahmet Bey in gelirleri olan menkul sermaye iratlarının toplamı üzerinden(mevduat faizi ve döviz tevdiat hesabı faizi) üzerinden toplam 420.000.000 lira gelir vergisi tevkifatı ve 42.000.000 lira fon payı tevkifatı yapılmıştır. Bu gelirlerin yukarıdaki tutarları gayrisafi tutarlardır.

Bu durumda mükellefin 1998 takvim yılı gelirleri için 31.3.1999 tarihine kadar verilecek yıllık gelir vergisi beyannamesine dahil edeceği gelirleri aşağıdaki gibi olacaktır.

Mükellef gayrimenkul sermaye iradının tespitinde götürü gider esasını benimsemiştir.

1-Ticari Kazanç	4.200.000.000
Şahsi Ticari Kazanç 3.000.000.000	
Kar Payı 900.000.000	
Vergi Alacağı 300.000.000	
2-Gayrimenkul Sermaye İradı (Mesken)	1.125.000.000
Kira Geliri 1.500.000.000	
Götürü Gider 375.000.000	
3-Mevduat Faizi 532.500.000	
Mevduat Faizi 2.500.000.000	
M.S.İ. 1st'isnası (%78.7) 1.967.500.000	
4-Döviz Tevdiat Hesabından Elde Edilen Fai	2.000.000.000
5-Vergiye Tabi Gelirler Toplamı (Matrah)	7.857.500.000 (1+2 +3+4=)

Bu Örneğin çözümlenmesinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

1-Mükellef Ahmet Bey gerçek usulde gelir vergisine tabi olduğundan 240.000.000 liralık konut kira istisnasından yararlanamaz.

2-Döviz tevdiat hesabından elde edilen faiz gelirleri şahsi tasarruftan elde edilmiş olsa bile (Gelir Vergisi Kanununun geçici 39. maddesi hükmü uyarınca)(Gelir Vergisi Kanununun geçici 39/5. Maddesi sadece 1998 takvim yılında elde edilen gelirler için uygulanır) menkul sermaye iradı istisnasından yararlanamaz.

3-Vergiye tabi gelir üzerinden vergi hesaplandıktan sonra daha önce döviz tevdiat faizi ve mevduat faizi (%21,3'lük orana tekabül eden kısmı) nedeniyle tevkif yoluyla kesilmiş olan gelir vergisi ile vergi alacağı ve bunlar üzerinden tevkif yoluyla alınan fon payı(mevduat faizi için %21.3'lük orana tekabül eden kısmı) ile vergi alacağına tekabül eden fon payı mahsup edilebilecektir.

4-Menkul sermaye iratları kendi başına değerlendirilmesine rağmen, toplamı 2.532.500.000 liradır. Bu rakam 1998 takvim yılı için öngörülen 2.500.000.000 liralık haddi aştığı için

beyan edilmek zorundadır.

ÖRNEK:8

Tevabil Bey Devlet Memurluğundan emekli olup 1998 takvim yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir.

Emekli Maaşı (Yıllık)	480.000.000
-Devlet Tahvil Faizi(Brüt)	1.000.000.000
-Konut Kirası (Brüt)	600.000.000
-İşyeri Kirası (Brüt)	500.000.000

Tevabil Bey'in durumu maddeler halinde aşağıda açıklanmıştır.

1-Elde ettiği emekli maaşı Gelir Vergisi Kanunu nun 23/11 maddesi uyarınca gelir vergisine tabi değildir. Yani vergiden müstesnadır.

2-Devlet Tahvili faizi istisna uygulandıktan sonra $(1.000.000.000)-(1.000.000.000 \times 0,78,7) = 213.000.000$ lira olacaktır. Bu Tutar 1998 yılı belirlenen haddin altında kalmakta ve tevkif yoluyla vergilenmektedir. Kendi başına beyanı gerekmediği gibi diğer gelir nedeniyle beyan yapılması halinde de beyanı gerekmez.

Buna göre; sadece konuttan elde ettiği kira geliri için 240.000.000 liralık istisna ve %25 oranındaki götürü gider uygulandıktan sonra kalan tutarı beyan etmesi gerekir.

ÖRNEK:9

Ahmet Bey, eşi Ayşe Hanım ve 17 yaşındaki oğlu Mehmet'in 1998 takvim yılında elde ettiği gelirler aşağıdaki gibidir.

Ahmet Bey'in Gelirleri:

Ücret (Tek İşverenden)	3.800.000.000
Repo Kazancı(Brüt)	1.500.000.000
Özel Finans Kurumundan Elde Edilen Kar Payı(Brüt)	4.000.000.000
Konut Kirası (Brüt)	2.000.000.000

Ayşe Hanımın Gelirleri

Ticari Kazanç	4.000.000.000
Konut Kirası	2.000.000.000

Çocuğun Geliri

Anonim Şirket Kar Payı	3.000.000.000
------------------------	---------------

Ahmet Bey'in Durumu:

1. Ahmet Bey in ücreti tek işverenden olduğu ve tamamı tevkif yoluyla vergilendiği için hiçbir şekilde beyanı gerekmez. Diğer gelirleri nedeniyle beyanname vermesi halinde de beyan etmesine gerek yoktur.

2. Ahmet Bey'in menkul sermaye safi iratları toplamı $(1.500.000.000 + 4.000.000.000) = 5.500.000.000$ lira olmasına karşın, indirimden sonra kalan tutarı $(5.500.000.000)$ $(5.500.000.000 \times \%78,7) = 1.171.500.000$ liradır. Gelir İdaresi haddin tespitinde bu tutarı kullanmaktadır. Bu tutar ise, 2.500.000.000 liranın altında kaldığı için beyanı gerekmez. Diğer gelirleri nedeniyle beyanname vermesi halinde de beyan etmesine gerek yoktur.

3. Ahmet Bey konut kira gelirini ise tutarı ne olursa olsun beyan edecektir. Çünkü konut kira gelirleri stopaja tabi değildir. Bu durumda; Ahmet 2.000.000.000 liralık konut kira gelirinden, 1998 yılı geçerli 240.000.000 lira istisnayı ve %25'lik götürü gideri düşüktükten sonra 1.320.000.000 lira net kira gelirini Ocak 1999 sonuna beyan edecektir.

Aile reisi beyanı kaldırıldığından; eşi ve çocuğuna ait gelirleri beyannamesinde birleştirmeyecektir.

Ayşe Hanım'ın Durumu:

1. Ayşe Hanım ticari kazancı nedeniyle gelir elde etmese bile herhalükarda beyanname verecektir. Beyannameyi kendi adına verecek; çünkü aile reisi beyanı kaldırıldı. Bu nedenle kendi adına olan 4.000.000.000 lirayı beyan edecektir.

2. Ayşe Hanım ticari kazanç sahibi olduğu için Gelir Vergisi Kanununun 21/2 madde hükmü uyarınca konut istisnasından (1998 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere 240.000.000 lira) yararlanamayacaktır. Zira anılan hüküm uyarınca ticari zirai ve meslekini kazancını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar konut istisnasından faydalanamazlar.

3. Ayşe Hanım Mart 1999 sonuna kadar vereceği yıllık gelir vergisinden aşağıdaki matrahı beyan edecektir.

1- Ticari Kazançlar	4.000.000.000.- TL
2- Gayrimenkul Sermaye İradı (Konut Kirası) 2.000.000.000 - (2.000.000.000 x %25)=	1.500.000.000.- TL
3- VERGİYE TABİ GELİRLER TOPLAMI(1+2=)	5.500.000.000.- TL

Çocuğun Durumu (Mehmet Bey):

Mehmet Bey Mart 1999 sonuna kadar 3.000.000.000 lira vergi alacağı ve bu vergi alacağı üzerinden hesaplanacak 1/3 oranındaki(2000 yılından itibaren elde edilecek kar payları 1/5) ilave edilerek (3.000.000.000)+(3.000.000.000/3=)4.000.000.000 lira gelir beyan edecektir.

Aile reisi beyanı kaldırıldığı için, babası Ahmet Bey tarafından vasi sıfatıyla beyanname verilir.

ÖRNEK:10

Kerim Bey'in 1998 yılı geliri 25 Haziran 1998 tarihinde elde ettiği brüt (vergi kesilmeden önceki) 6.100 ABD doları tutarındaki döviz tevdiat hesabı faizi ile brüt 10.000.000.000 lira tutarındaki TL mevduat faizinden ibarettir. Anılan faizler üzerinden fon payı %13.2 oranında tevkifat yapılmıştır. 25 Haziran 1998 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru 263.130 TL'dir. Buna göre Kerim Beyin 1998 yılı gelir beyanı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

1. Döviz Tevdiat Hesabına İlişkin Faiz Geliri (6.100 x 263.130 TL=)	1.605.093.000.-TL
2. TL Mevduat Faizi (İndirim Oranı Uygulandıktan Sonra Kalan)	2.130.000.000.-TL
3. Toplam Gelir (1+2=)	3.735.093.000.-TL

Vergi kesintisiz tabi menkul sermaye iradı toplamı 1998 yılına ilişkin olarak belirlenen 2.500.000.000 lira sınımnı aştığından, Kerim Bey bu gelirler için 1999 yılı Mart ayında beyanname verecektir.

Beyanname üzerinden hesaplanan vergiden döviz tevdiat hesabından elde edilen faiz için indirim oranı uygulaması söz konusu olmadığından, bu faiz geliri üzerinden kesilen gelir vergisi tevkifatının tamamı olan (1.605.093.000 %12=) 192.611.160 lira TL mevduat faizinin beyannameye dahil edilen kısmı üzerinden kesilen vergi olan (2.130.000.000 X%12=) 255.600.000 lira mahsup edilecektir.

Ayrıca mükellefin beyan ettiği gelir üzerinden hesaplanan fon payından döviz tevdiat faizi için tevkifat sırasında hesaplanan fon payının tamamı ile TL mevduat faizinin

beyannameye dahil edilen kısmına isabet eden fon payı mahsup edilecektir.

ÖRNEK:11-

Avukat Cemal Bey in 1998 yılı geliri aşağıdaki gibidir.

1.Serbest Meslek Kazancı	1.500.000.000.-TL
2. Repo Kazancı(İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan)	1.800.000.000.-TL
3. Temettü (vergi alacağı dahil)	1.200.000.000.-TL
4. Toplam Gelir(1+2+3=)	4.500.000.000.-TL

Repo kazancı üzerinden fon payı dahil %6.6 oranında vergi kesilmiştir.

Cemal Bey gerçek usulde tespit edilen serbest meslek kazancı için hayat standardı esasını da göz önünde bulundurarak beyanname verecektir. Vergi kesintisiz tabi menkul sermaye iratlarının gayrisafi toplamları tutarı olan (1.800.000.000+1.200.000.000=) 3.000.000.000 TL, beyanname verme sınırı olan 2.500.000.000 lirasını aştığından beyannameye dahil edilecektir. Kar payına eklenen 300.000.000 lira vergi alacağı ile repo kazancının beyannameye dahil edilen kısmından kesilen vergi olan (1.800.000.000 X%6=) 108.000.000 lira beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Ayrıca beyan edilecek gelir üzerinden hesaplanacak fon payından, beyannameye dahil edilen repo kazancına isabet eden fon payı da mahsup edilecektir.

ÖRNEK:12

Mahmut Bey 20 yıldan beri ABD'nde ikamet eden ve çalışan bir Türk vatandaşı olup 1998 takvim yılı içinde Türkiye'de aşağıdaki gelirleri elde etmiştir.

-Mevduat Faizi	4.000.000.000 TL
-Repo Kazancı	3.500.000.000 TL
-Döviz Tevdiat Hesabından Faiz	5.000.000.000 TL
-Devlet Tahvili Faizi	7.000.000.000 TL
-Hazine Bonosu Faizi	12.000.000.000 TL
-TOPLAM	31.500.000.000 TL

Mahmut Bey Gelir Vergisi Kanunumuzun 3, 4, 5 ve 6. maddelerine Türkiye'de dar mükellefiyet esasında vergiye tabi olan bir gerçek kişidir.

Yine Gelir Vergisi Kanununun 86/2-a maddesi hükmüne göre, dar mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece; tevkif yoluyla vergilendirilmiş ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kurumlardan elde edilen kar paylarından ibaret ise yıllık beyanname verilmez.

Mahmut Bey in gelirlerinin tamamı 1998 yılı içinde tevkif yoluyla vergilendirilmiş menkul sermaye iratlarından oluşmaktadır.

Dolayısıyla Mahmut Bey'in 1998 takvim yılı içinde Türkiye'de elde ettiği 31.500.000.000 lira menkul sermaye iradının tamamı tevkif yoluyla vergilendirildiği için yıllık beyanname vermesine gerek yoktur.

ÖRNEK:13

Bay Jackson ABD vatandaşı olup söz konusu ülkede ikamet etmektedir. Bay Jackson Türkiye tam mükellef olarak vergiye tabi olan Türkiye İş Bankası A.Ş. hisse senetleri karşılığı 1998 takvim yılında 9.000.000.000 lira kar payı elde etmiştir. Bu durumda ;

1-Bay Jackson elde ettiği kar payını beyan etmeyecektir. Çünkü Gelir Vergisi Kanununun 86/2-a maddesine göre bu tür gelirler dar mükellefler tarafından elde edilirse beyanı

gerekmez.

2-Bay Jackson bu kar payı için $1/3$ oranında vergi alacağı da hesaplamayacaktır. Çünkü Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 75.maddesinin 1 numaralı bendine göre vergi alacağı hesaplanabilmesi için kar payını alan gerçek kişinin tam mükellef olması gerekmektedir.